

ARTUN MİMAR: Adıyamanlı Misak

Posted on 20/10/2014

Bazıları onu gamlı bir şair olarak tanır, bazıları bir komünist çetesi lideri, bazıları ise düşmana karşı mücadele etmiş gözü pek bir yurtsever-partizan. Her ne olursa olsun, kaderiyle bir türlü barışmamış bir insandır Manuşyan. Ona en fazla ihtiyaç duyduğu anlarda kaderi etrafındaki bütün mutluluk ve şefkati alıp gitmiş, yerine acı ve hüznü getirmiştir. Mutluluğa ve huzura eriştiği vakitlerde ise acı ve hüznü kendisine getiren o olacaktır. 1 Eylül 1906'da, Adıyaman'da doğan Manuşyan, hayatının ilk yıllarında keder duygusuyla tanışacak, o kadar ki, benliğine işlemiş olanlar karakterine ketumiyet ve sukut olarak yansıyacaktır.

Kaderine karşı olan isyanını ve mutluluk arayışını belki de en iyi on iki yaşındayken yazdığı bir şiiri gösterecektir.

Sevimli küçük bir çocuk

Bütün gece boyunca

Hoş ve ılımlı gün ağartısında

Gül buketleri yapacağını düşündü

1925 yılında Marsilya Limanı'ndan Fransa'ya ayak bastığında, yanında ailesinden geriye kalan ve 1915'in gayya kuyusuna kaptırmadığı tek ferdi, kardeşi Garabet vardır. Suriye ve Lübnan arasında yıllar geçmiş ve Misak 18 yaşına gelmiştir. Kaçak olarak geldiği Fransa'da marangozluk öğrenir. Marsilya'daki zor hayat, Manuşyan kardeşleri şanslarını bir de Paris'de denemeye zorlar. Paris'e gelmelerinden bir süre sonra Garabet hastalanır ve yatağa düşer. Kardeşinin tıbbi ihtiyaçlarını karşılamak için Citroen'de fabrika işçisi olarak çalışmaya başlayan Misak, kaderi tarafından tekrar oyuna getirilecek, kısa bir süre sonra kardeşini kaybedecek ve Büyük Buhran döneminde

işinden çıkarılacaktır. Peşpeşe vuku bulan bu iki hadiseden sonra düzensiz olarak çalışmaya başlar. Heykeltıraş ve resamlara poz dahi verir... Ancak, bilhassa merak saldıği edebiyatla daha yakından ilgilenirken, çocuklukta bıraktığı tutkusu şiir yazmayı yeniden ihya etmek ister. Arkadaşı Keğam Atmacıyan ile 2 tane edebi dergi çıkarmaya başlarlar: Çank (Çaba) ve Mışaguyt (Kültür). Fransız ve Ermeni Edebiyatları üzerine makaleler yayınlarlar, ayrıca Baudelaire, Verlaine ve Rimbaud çevirileri yaparlar. Aynı dönemde, Sorbonne'a dışarıdan kaydolup edebiyat, felsefe, siyasi bilimler ve tarih dersleri alırlar.

Yıllar hayatta kalma mücadelesi içinde geçerken, 1934'e gelindiğinde Misak, Komünist Parti ve Ermenistan Yardım Komitesi (Hayastani Oknutyan Komite) üyesi olmuştur. Meline'si ile burada tanışacaktır...

Çoğu insan gibi Manuşyan'ın da hayatı 1939 yılının Eylül ayında radikal anlamda değişir ve sekteye uğrar: II. Dünya Savaşı başlamıştır. Komünist Parti yasaklanıp lağvedilir, kendisi işten çıkarılır ve Paris'in bir hayli kuzeyinde yer alan Rouen'de tornacı olarak çalışmak zorunda kalır. Bunun dışında bütün dergi ve çeviri işleri de yarılanır kalır...1940 yılında Paris'e geri döner ve Komünist Parti'nin lağvedilmesinden dolayı yasaklanmış olan militan

hareketlere aktif olarak katılmaya başlar. 22 Haziran 1941'den, yani Almanya'nın SSCB'yi işgalinden hemen önce Misak Manuşyan antikomünist bir dalga sonucu tutuklanır ama birkaç hafta sonra salıverilir.

Hapisten çıktığında Göçmen Emekçiler'e (Main-d'œuvre immigrée) katılır ve Ermeni kolunun siyasi sorumlusu seçilir. Ayrıca, 1942'de Yahudi Boris Holban tarafından biraraya getirilmiş silahlı partizan gruplarına katılır. Bu gruplarda Romanya ve Macaristan Yahudileri ekseriyeti oluştururken, birkaç Ermeni de mevcuttur. 17 Mart 1943'te ilk kez bir silahlı hareketin içinde yer alır. Disiplinsizliği sebebiyle yoldaşları tarafından kınanır ve bir süreliğine "menkub" hale düşer.

Bundan sonraki dönemde Boris Holban, Paris Silahlı İşçi ve Partizan Grupları Başkanlığı'ndan istifa eder ve yerini Manuşyan'a bırakır. Ağustos-Kasım aylarında Manuşyan ve grubu otuza yakın operasyon yürütürler. Bunların içinde üst düzey Nazi subaylarının sokak ortasında vurulması oldukça sansasyoneldir ve ses getirir. O kadar ki bir süre sonra bazı üst rütbeli Nazi askerler sokaklarda üniforma giyemez olurlar! Bunun yanı sıra birkaç kamyonlu Nazi konvoyu da bombalanır.

16 Kasım 1943 günü Manuşyan, Evry Petit-Bourg Garı'nda yakalanır. Şiddetli işkencelere maruz kalır. Bütün amatör direniş hareketlerine gözdağı vermek amacıyla Naziler ünlü Kırmızı Afiş'i (L'Affiche rouge) hazırlarlar. Paris'in her köşesine astıkları nüshalarda Manuşyan'ı bu kelimelerle tanıtır: "Ermeni, çete başı, 56 suikast, 150 ölü, 600 yaralı." Ancak Kırmızı Afiş meselesi beklenilenin tam tersi bir etki yaratır. Direniş için Manuşyan bir şehir amblemine dönüşür. Direniş sempatizanları sayısında büyük bir artış görülür.

Manuşyan ve 23 yoldaşı, bundan tam 69 yıl önce bu günlerde, 21 Şubat 1944'te kurşuna dizilirler. Grup üyesi Olga Bancic de 10 Mayıs'da boynu vurularak öldürülür...

1955'te anısına açılan "Misak Manuşyan Grubu" Sokağı vesilesiyle sürrealist yazar Aragon

“Hatırlamak için kıtalar” şiirini yazar ve bu şiirin Léo Ferré tarafından “Kırmızı Afiş” adıyla bestelenir.

Ne şan ne gözyaşı istediniz

Can çekişenlerden, ne org ne de dua

On bir yıl, hemen geçer on bir yıl

Sadece silahlarınız vardı

Ölüm boyamaz gözlerini Partizanların

Şehirlerimizin duvarlarında yüzleriniz vardı

Karanlıklardı, sakalınızdan, tehditkar kaba gecelerden

İsimlerinizin telaffuz zorluğundan

Afiş bir kan lekesini andırıyordu

Geçenler korkutulmak isteniyordu

Herkes sizi Fransız görmemeyi tercih ediyordu

Gözleri olmadan gidiyordu insanlar sizin için gün boyu

Sokağa çıkma yasağında dolaşan parmaklar

“ÖLDÜLER VATAN İÇİN” yazmışlardı fotoğraflarınızın altına

Farklıydı bundan kasvetli sabahlar

Her şeyde tek rengi vardı kırağının

Şubat sonunda son zamanlarınızda

O zaman sizden biri sakın dedi ki

Sağ kalacaklara, herkese mutluluklar

İçimde nefret olmadan ölüyorum Alman halkı için

Elveda acılar elveda zevk ve güller

Elveda hayat elveda ışık ve rüzgâr

Evlen bahtiyar ol ve beni düşün sık sık

Sen ki güzellikler içinde kalacaksın

Her şey sonunda Erivan’da bittiğinde

Heybetli bir kış güneşi tepeyi aydınlatıyor

Ne kadar güzel tabiat, yüreğim çatlıyor

Muzaffer adımlarımız üstüne gelecek adalet

Ah, Meline'm, sevdalım, yetimim

Yaşamamı ve bir çocuğun olmasını istiyorum

Tüfekler patladığında yirmi üç kişiydi

Vakitlerinden önce gitti kalp veren yirmi üç

Yabancı ancak kardeşimiz yirmi üç

Hayata ölecek kadar tutkun yirmi üç

Düşerken Fransa'yı haykıran yirmi üç

Kaynak: [Agos](#)